

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L, Félévre 80 L,
Negyedévre 40 L.
Egyes szám ára 7 Leu.

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihály Utca (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soranként 6 Leu.

Tanítók fegyelmi törvénye.

Nemcsak híret vettük, de valóságban is olvastuk egyes szakaszaiban: a tanítók fegyelmi törvénytervezetét. Oly nagy fontosságú jelenség ez, amely mélyrehatásában egyenlő a népoktatás többi törvényeivel.

Merthiszen a jó törvények végrehajtására, a népoktatási nemes ideálokhoz az életbevaló átültetésére: a megfelelő tanítószemélyzet elengedhetetlen. Ezt a kart pedig csak akkor nyerveheti meg az állam, ha a megélhetését, anyagi ellátottságával biztosítja; elöregedése, vagy szerencsétlensége esetére nyugdíj ellátását, élete fenntartásához megadja; állásának stabilizáltságát, minden körülmény esetére közmegelegedés szerint rendezi.

A tanítói fizetések csak megvannak; azaz az életet napról-napra lehet tengetni, különösen, ha valakinek van magánvagyon is, avagy, ha az ifjú tanító nemzedéknek a szülői kifizetik a ruházati és kosztolási kiadásait, úgy talán a lakást, fűtést, világítást, mosást és más apróbb kiadásait valahogy csak tudják fedezni tanítói fizetéseikből addig is, amíg a napi életviszonyoknak megfelelően rendeződnek az egész vonalon a tanítói fizetések.

Nyugdíj azonban még sehol sincsen. Ami tervezésről a lapok híradást hoztak: az a legkilátástalanabb jövőt rejti méhében; s alkalmas lesz arra, hogy a tanítói pályát csupán arra alkalmatlan és tehetségtelen, másutt boldogulni sehogysem tudó alakok lépjenek el. Ez pedig a népoktatási törvénynek nem életrekelését, de hallottá tételét jelentené: a kulturális vonak a szó teljes értelmében sárbaejtésével lenne egyenlő.

Számba kell venni tehát az államnak és társadalomnak, hogy a jó tanító, mint, akire áhítozik minden szülő, gyermekének iskolábaadása alkalmával, egész életét, működése és szabadideje minden percét az iskolájának, a gyermek nevelésnek és oktatásnak szenteli. Így tehát semmi ideje, de tehetsége sincsen másnemű foglalkozások üzésére és jövedelmek szerzésére. Iskolájában azonban mindig nyugodtan várja az inspicáló felettes hatósági közegeket, nem vall szégyent működése eredményeivel. A mai situatiók között kialakuló tanítóikar pedig kényszerítve van, hogy állását csak foglalkozásnak tekintse a jövedelem szerzésre és jövőjének biztosítására. S ezen fog eldűlni minden veszteségünk, ha pedig rendeződik a helyzeti ellátás: minden nyereségünk. Mert szép a magasztos terv; annak ellenőrzésére rendelt hatalmas inspektor kar, de ha üres, értéktelen a valósulás ténye: csak jámbor áhítozás és jelentéstételtömeg marad minden.

Harmadik tényképen említem: meritum szempontjából a fegyelmi törvény helyes megalkotását. Ezt úgy, amint tervezve van, a magunk részéről helyesléssel üdvözöljük. Ami fogytkozás van a tervezetben, azt a véleményt mondó tanítói és tanári testületek pótolni fogják; ha egyes részei túlzásba menének, azt szintén lenyirbálni javasolják. Legfőbb észrevételünk fogytkozás szempontjából, hogy túlságosan rövid e törvénytervezet és, ami nincsen meg benne utal a már meglevő fegyelmi büntetési törvényekre, ami pedig a tervezetben felvétel, vagy ennek szellemével ellenkezik az a régi törvényekből szakaszok megnevezése nélkül, hatálytalanítatik. Egy összefoglaló egész és teljes törvény kellett volna erre a célra, mely az új alkotmány tör-

vénnyel és a népoktatás új törvényeivel mindenben összhangban legyen, s az egész anyagot ujonnan felölelje és az ezen tervezetben lefektetett alapelvek következtetése szerint mindent feldolgozzon.

Azt, hogy a fegyelmi bíróságot jó részben a törvényszék, illetőleg az igazságszolgáltatás vezeti: szerencsés gondolatnak tartjuk. Az igazságszolgáltatás a politikától független; a közigazgatások pedig szorosan össze vannak kapcsolódva azzal, s annak lefolyása szerint történik működésük is. Így tehát a fegyelmi alá vont tanító remélheti a helyes ítélezést ügyében. A tervezet alapelvei szerint kiépített új törvény, szilárd talajt tesz a működő tanító talpa alá, állásának bizonyosságát illetőleg.

Jöjjön az új törvény mentől előbb, hogy fegyelmi esetén ne a tanügyközigazgatási személyek döntsenek a tanító sorsa felett hangulatuk rokon- vagy ellenszenvük szerint, hanem a törvény ereje mérje ki a hibásra a büntetést, vagy adjon felmentést az ártatlannak.

Gyerkos Mihály.

A néprajzi gyűjtés helyeiről.

Irtá: Orosz Endre.

A gyűjtendő néprajzi tárgyak csoportonként való részletezése után a gyűjtés helyeit kell fontolóra vennünk, mert ebbeli munkánk csak akkor lesz eredményesebb, ha jó előre tisztában vagyunk azzal, hogy a nekünk kívánatos tárgyakat hol lehet feltalálnunk és hol kell megkeresnünk. Erre való tekintettel mindenképp axiómaként ki kell mondanom, hogy néprajzi kutatás céljából azt a népelemet tűzzük ki magunknak, melyet régi idők óta azon vidék törzsek vagy autochton lakosainak ismer a köztudat; amely tehát nemcsak származásánál és foglalkozásánál, hanem helyhez kötött hagyományainál s korlátolt gondolkodásánál fogva is a leghivebben megőrizte napjainkig azt, ami népi tekintetben helyi és jellemző. Minthogy a nép sajátosságos nemzeti jellemét akarjuk tanulmányozni és az illető vidék művelődési folyamatát szándékozunk rekonstruálni, éppen ezért magát az ősnépet, vagyis az iskolázás és művelődés kiegyenlítő hatása által eredeti mivoltából, nemzeti sajátágaiból még ki nem forogott földnépet kell felkeresnünk. Minél jobban eltávolodunk a kulturális központoktól a félreeső és csak nehezen megközelíthető helyekre, annál értékesebb néprajzi tárgyakra tehetünk szert. Gyűjtésünk értéke azzal is növekedik, ha valamely compact tömegben együttélő, tisztán rezervált népelem falvait keressük fel kutatásunk

alapjául, mert ezeknek néprajzi tárgyai hiven tükrözik vissza az illető népfaj ethnikai jellegzetességeit.

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy a néprajzi sajátosságok fészkei a falvak, amelyeknek házáit egyenként kell rendszeres vizsgálat alá venni úgy, hogy egyetlen egy ház sem maradjon figyelmen kívül. A vagyonos családok házáinál rendszeresen a már használaton kívül helyezett, régebbi eszközök általános jellegű formáit találjuk megőrizve, míg a szegény emberekéknél, kik eszük találékonyásával segítenek szűkegükkön, az általuk kitalált sok érdekes, szokatlanabb formájú szerzők példákra bukkanhatunk. Kutatásainkat a ház pitvarában, konyhájában és lakószobájában kezdjük meg, ahol a legmodernebb használati tárgyakkal ismerkedünk meg s csak ezek után kezdünk eszmecserét folytatni a régiek, már használaton kívül heverő tárgyakkal. A padlás és pince átvizsgálása után sorra kerülnek a melléképületek: a kamra, csűr, szekérszín, gabonás és istálló zugai, melyekben különösen az ócska vasak és lim-lomok között találunk kívánatosabb darabokra. Miután a lakóházak, a község háza és a templomok padlásai felett is szemlét tartottunk, a falu szélén fekvő cigány hurubák felé vesszük utunkat, ahol kovács, rostás, meszelő, tekenő, fakanál készítő és vályogvető kellékek lehetnek érdeklődésünk tárgyai.

A falu házáinak néprajzi felgyűjtése után künn a község határában levő magános lakóházak, tanyák, majorságok, mezei csőszkunyhók, pásztorkalibák, tóparti és folyómenti magános halászkunyhók meglátogatása következik s e helyeken kivált az ősfoglalkozások tárgyi készletei fognak előnkbe kerülni, amelyekre a legnagyobb figyelmet kell fordítanunk. Sohasem szabad elfelejtenünk, hogy a leghálásabb gyűjtési terepet a vasutól és országutaktól távol eső vidékek eldugott falvai szolgáltatják s ezeknek vadászatot, halászatot és pásztoreletet űző legszegényebb sorsú lakói tulajdonában fogjuk a legtanulságosabb és legértékesebb ősnéprajzi tárgyakat feltalálni. Ne sajnáljuk tehát a fáradságot szabad időnkben az ilyen helyek meglátogatására, mert az ott élő irástudatlan emberek őnmaguk alkotta, szükségszerű primitív eszközei évezredek multjára visszavilágító nagybecsű tanulságokat képesek nyújtani az ethnografusnak.

Vidéki kisvárosokban, mint akár faluhelyeken is a kismesterségek, a házi ipar, népipar és az iparművészet kezdetleges tárgyai után keresgélhetünk. Ennél fogva a már az előbbi fejezetben felsorolt kismesterségek inthelyeit kell felkeresnünk, ahol öreg mesterek és legényektől tudakozódunk a multban és a jelenben is használt szerszámok, anyagok és díszítési motívumok iránt. Különöbben méltassuk figyelmünkre azokat a foglalkozásokat, melyekből csak egy vagy kettő van a községben s ez esetben terjesszük ki érdeklődésünket a szomszédos helységek azonos műhelyeire is, hogy a kérdéses iparág jelenségeinek úgy megfigyelését, mint a netán feltűnő különbségeit is számon tarthassuk. Az ethnografiai kutatások itten felsorolt legfontosabb helyein kívül a néprajzzal foglalkozóknak figyelemmel kell kísérnie a játékozó gyermekek cso-

portosulásait, a lakodalmas meneteket, temetkezési helyi szokásokat, a faluba érkező vándorcigányok sátrait, a legelő állatsordákat, juhnyájákat, juhász esztenákat, stb. Havasi fenyves vidékeken mindenképpen érdekesek a kártyus- és cseberkészítők műhelyei, melyeknek száma készsége és gyártmányai is összegyűjthetők; viszont a lomblevelű erdők favágó telepei is alkalmas helyek néprajzi megfigyelésekre.

Végül pedig azok számára, akik komolyan és rendszeresen óhajtának néprajzi tanulmányokkal foglalkozni s akik már kinőtték magukat a helyi gyűjtés kezdetlegességéből, ott van Erdély egész területe az ő változatos, székely, csángó, román, szász és cigány — ethnografiai kutatásokra még mindig alkalmas — népelemeivel. E bérce kis hazarészünknek a legellen-tétebb világtájokról származó, más és más történelmi, különböző kulturájú és egymástól merőben elütő szokású népfajai oly sok rendkívül érdekes és tanulságos ethnografiai anyagot kínálnak az érdeklődőknek, hogy Erdély földjét méltán nevezhetjük a néprajzi tudomány legszebb virágos kertjének. S kik legyenek mások e szép kert igazi kertészei, mint az itt élő néptanítók, akik tehát legelső sorban lehetnek hivatva e kert virágait leszedni a maguk gyönyörködtetésére s nemzetük kulturális birtokállományának gazdagítására. Vezérlő csillagként ragyogjon felettünk az eszme, hogy a nemzetek harcában a műveltség főlányeért legelső sorban küzdeni mindenkor a legfőbb jog és a legszebb emberi kötelesség.

Iskolai tanulmányi kirándulások.

Írta: Tulogy János.

A kolozsvári ref. kollégium tanulóival pár év óta évenként rendszeresen több 3—5 napos kirándulást tartottunk és a jelen tanév végén megrendeztük az első nagyobb, két hétre terjedő kirándulásunkat is.

E kirándulások alkalmával már évekkal előbb elhatároztuk egész Romániára egy nyolc évre terjedő kirándulási tervet összeállítását.

A következőkben ezt, — tekintettel a rendelkezésre álló helyre — csak a legfőbb vonásaiban fogom ismertetni

Az elvek, melyeket e tervet összeállításánál célul tűztem ki, a következők:

Nyolc év alatt Románia földrajzi, természetrajzi, történelmi, néprajzi és kulturális tekintetben nevezetesebb helyei meglátogatandók.

Évenként, tanév végén, egy nagyobb, két hétig terjedhető kirándulást, évközben, szünetek alatt és a nagy vakációkon egy-két 3—7 napos kirándulást, évente egy-két 2 napos és több egy napos kirándulást rendezendő.

A tanév végi nagy kirándulás hazánknak a tanítás székhelyétől távol eső részeire, a 3—7 naposak a közelebbi, a két és egy naposak a város közvetlen környékére irányulnak. Ez utóbbiaknak az I. osztály-

ban kapcsolatosoknak kell lenni a földrajzi kirándulásokkal, illetve az I. osztályban erre fektetendő a legnagyobb súly, hogy a földrajzi alapfogalmakkal, a térkép ábrázolással megismertessük tanulóinkat.

Tekintettel voltam arra, hogy a néprajzilag fontosabb vidékek (Kalotaszeg. Aranyosszék, románok, szászok, örmények, csángók, székelyek, törökök, görögök, bolgárok által lakott területek) utba ejtessenek, hol ethnografiai tanulmányokkal több nap tölthető el.

A testvérkollégiumok székhelyén és azokban a városokban, ahol hazánk nagyobb és modernebbül felszerelt iskolái vannak, szintén több nap tölthető, hogy tanáraink és diákjaink érintkezhessenek és hogy épületeiket berendezéseiket megismerhessük. Ilyenkor közös kirándulások diákkonferenciák tartandók.

Minden kirándulás keretében gyalog turákat is kell tartani, hogy a kirándulások hozzájáruljanak a tanuló ifjúság megedzéséhez. A kirándulások alatt nagy súly fektetendő gyűjtésekre: természetrajzi, néprajzi, földrajzi, stb.

A kirándulások előtti bevezető, felvilágosító órák, — melyeken a tanulók a kirándulás látnivalóiról előre tájékoztatást nyernek — nagyon tanulságosak és célravezetőek. Utólag eredményes összefoglaló megbeszéléseket tartani, melyeken egyes tanulók sorozatosan az utközben nekik kiosztott napokról, kirándulási részletekről, gyártelepekről, néprajzi megfigyelésekről, gyűjtemények megtekintéséről, stb. beszámolnak.

Minden kirándulás után pályázat hirdetendő a kirándulás leírására. Egy nagy album alakú könyv készítendő, hogy abba minden kirándulás pályanyertes leírása beirattassék és a vásárolt levelezőlapok és a tanulók által készített fényképfelvételek is mellékelendők.

Kivánatos volna a Kárpátok havasi régiójába is kiteréseket tenni. Ez csak kevés és felsőosztályos tanulóval tehető meg, mert menedékház, ahol nagyobb társaság hálóhelyet találna, nagyon kevés helyen van.

A kiránduláson résztvevő tanulók maximális száma 40—45 lehet, mikor is kivánatos az, hogy minden 19 tanulóra egy kísérő tanár jusson. Ez a létszám — körülbelül 50 az — melynek részére a vasúti külön kocsik kieszaközlése, melynek felügyelete, lakásának és kosztjának biztosítása még nem túlságos nehézségekkel keresztül vihető; bár már egy ilyen csoportnak is a kalauzolása muzeumokban, gyárakban csak 2 csoportban hajtható eredményesen végre.

A kirándulásokra csak arra érdemes, jó magaviseletű tanulókat vigyünk, hogy ezáltal is éreztessük a tanulókkal rossz magaviseletük következményeit; azokat pedig, kik a kirándulások alatt hibát követnek el, büntessük hibájuk mértéke szerint azzal, hogy 1—2 évre, vagy örökre zárjuk ki a kirándulók sorából.

Azt, hogy a nagyobb kirándulásokon, mely osztály tanulói vehetnek részt, — nehéz eldönteni.

Amint a jelen tanév pünkösdü szünetén a Regátba rendezett két hetes kirándulásunk bizonyítja, a II. osztályos tanulók is kibírják egy ilyen nagy ut fadaralmait, különösen, ha I. és II. osztályos korukban fokozatosan hozzászoktatjuk őket a nehezebb turákhoz.

Kétségtelen, hogy a nagy kirándulások sokkal többet ölelhetnének fel (havasokra való kitérések, csúcsmászások, gyalogturák), ha csak felső osztályos tanulók lennének jelen, de ez esetben nem tudnának a tervezett nagyobb tanév végi kirándulások mindenikén jelen lenni, csak 4—5-ön és így a tökéletes áttekintést hazánkról nem szerezhethék meg.

Nagy kirándulási tervezetet 8-at állítottam össze. Ezek közül az utolsót, az Aranyosvölgyit, 3 kisebb kirándulásba beosztva, 7 marad és így a tanuló II. gimnazista korától kezdve, minden év végi kiránduláson jelen lehet.

A kisebb 2 és 1 napos kirándulásokat leggyakrabban egy-egy osztállyal tartjuk. Ezek gyakori tartása érdekében kívánatosnak tartanám, hogy a természetrajz és esetleg a földrajz tanárának szombatra ne osztassanak be tanórák. Ez részükre nem jelentene előnyt, mert a többi napjaik zsufoltabbak lesznek.

Ez lehetségessé tenné azt, hogy egyes osztályokkal szombaton 1—1 napos kirándulások rendeztesse- nek, mely esetben, az illető osztályban tanító tanároknak is el kellene kísérni a tanulókat. Ez a tanításban nem jelentene hátramaradást, sőt hasznosan lehetne felhasználni az ilyen ut minden nevelő vonatkozását, jelen lévén több, különböző szaku tanár.

Rendszeres, eredményes természetrajzi gyűjtés is csak abban az esetben végezhető, ha a gyűjtés után egy nap a természetrajz tanárának rendelkezésére áll a gyűjtött anyag feldolgozására. Így a szabad vasárnap erre használható fel.

Esetleg így péntek délutántól vasárnap estig egy osztállyal 2, 2 $\frac{1}{2}$ napos kirándulás is tartható, ez esetben a városhoz közelebb eső és épen tanult és egyeztethető földrajzi, természetrajzi, történelmi, stb. vonatkozású helyek meglátogatására.

A kirándulási tervek pontos — napról-napra való — kidolgozása előre, a menetrendváltások miatt lehetetlen. Így a következőkben csak az utirányt adom. Különböző tervek végleges kidolgozásánál a rendelkezésre álló idő, a tanulók száma és kora, a kirándulás kifejezettebb célja, stb. szerint módosításokat végezhetünk.

Nagy kirándulások:

I. Cluj-Kolozsvár—Braşov—Brassó—Predeal—Buşteni—Sinaia—Cămpina—Ploesti—Bucurşti—Cernavoda—Constanţa. Innen, vagy a Feketetengeren Braila-ig, vagy vissza Cernavodába és onnan a Dunán hajóval Braila-ba—Galaţi—Tecuciu—Târgul-Ocna—Comăneşti—Ghimeşii szoros, Cluj-Kolozsvár.

II. Cluj—Arad—Timişoara—Temesvár—Buzias—Resiţa—Resica—Stajerdorf—Anina—Stajerlak—Anina vonattal, a Jugoszláv határ átlépésével—Bazias— a Dunán Orsova—Băile Herculane—Orsova—Adakale—Turnu-Severin—Craiova—Slatina—Piteşti—Curtea de Argeş—Râmnicu—Vâlcea—Vöröstoronyi-szoros—Cluj-Kolozsvár.

III. Cluj-Kolozsvár—Gherla—Szamosujvár—Dej-Dézs—Rodna—Veche—Óradna—Vatra-Dornei—Dărmăneşti

—Cernăuţi—Lipsani—Ocnita—Bălti—Jaşii—Chisinau—Tighina—Basarabesca—Galaţi—Tecuciu—Adjud—Bacău—Roman—Veresti—Dărmăneşti—Vatra-Dornei—Borgói hágón—Bistriţa—Cluj-Kolozsvár.

VI. Cluj-Kolozsvár—Târgu-Mureş—Marosvásárhely—Roghiuul-sásásc—Szászrégen—Topliţa—Română—Maros-hévíz—Borsesc—Borszék—Ditrău—Ditró—Tazarea—Szar-hegy—Ghorgeni—Gyergyószentmiklós—(Gyilkos-tó—Békásszoros—Nagyhagymás)—Balánbánya—Cikszentdomokos—Gheorgheni—Bucsinon át (Mezőhavas)—Praid—Parajd—Corund—Korond—Sovata—Szovata—Dicio—St-Mărtin—Dicsőszentmárton—Cluj-Kolozsvár.

(Folyt. köv.)

HIREK.

Közeledik az új félév. Julius hó 1-én új félév kezdődik. Előfizetőink egy része ezen időig küldötte volt be a *Tanítók Lapjára* előfizetését. Felkérjük kártársainkat, hogy a *Julius—decemberre* eső félévi 80 L. előfizetést, lehetőleg postafordultával, szintén beküldeni sziveskedjenek, hogy a lapot ne kellesen esetleg megszüntetni a pénz késedelmes beérkezése miatt.

Gheorghe Lazár emlékünnepe. Az Erdélyi, Bánáti és más csatolt részeken lakó román tanítók, az Erdélyi Általános Tanítóegyesületet megalkotva, azon igyekeztek, hogy a Kolozsváron épült *Tanítók Házát*, a maguk, illetve az itt élő ösztanítóóság számára biztosítsák. E törekvés sikerülvén, az előbbi tulajdonos, az *Eötvös-alap* mintájára, segélyegyesületet szerveztek: „*Fondul Gheorghe Lazár*” elnevezéssel, amelynek elhivatása ugyanaz, mint volt az *Eötvös-alapé*. Az új alap névszerű tulajdonosa emlékére az új vezetők gyönyörű emlékünnepe rendeztek Kolozsváron a hó 16-án a Tanítók Háza előterén, ahová felállították és most leleplezték *Gheorghe Lazár* mellszobrát. Az emlékünnepeyen résztvettek a főhatóságok, a tanítóegyesületek kiküldöttei, a helybeli és közeli iskolák képviselői; a Kolozsváron kongresszust tartó kereskedők pedig egész testületükkel megjelentek. Az ünnepély 11 órakor kezdődött *Ivan* gör. kel. püspök miséjével és egyházi beszédével. Utánna *Lăpădatu* vallás- és szépművészeti miniszter; ezt követően a segélyegyesület elnöke: *Dr. Will György* kolozsvári tanfelügyelő, majd *Utalea* polgármester beszéltek. Ez utóbbi átvette az emlékművet a város örzetébe és gondozásába. Az emlék- és üdvözlőbeszéd sorozata azonban tovább folytatódott. A közoktatásügyi miniszter képviselőjében ezután *Victor Lazár* tanítóképzői tanár; az egyetem nevében *Niculae Drăgan* dékán; majd az „*Astra*” kulturegyesület kiküldöttje; az egyetemi tanuló ifjuság; a Tanítók Háza lakói képviselője mondtak még *Gheorghe Lazár* érdemeit méltató szép beszédeket, amelyek után *Şuteu Traian* az általános tanítóegyesület elnöke tartotta az ünnepélyt bezáró beszédét és elhelyezte a szoborra hozott koszorúkat.

Ezek között az első és a legszebb is volt a *Gheorghe Lazár* szülőfalujában *Avrig-on*—*Feleken* (Szeben m.) létesített új tanítóképző 4 növendéke és igazgatója *bedelean* által hozott hatalmas virágkoszoru. A minden részletében szépen sikerült ünnepély után a tanítók kiküldötteinek választmányi tagjai a Tanítók Háza tanácskozástermében megbeszélést tartottak, amelyen a tanítók helyzetének egyes kérdéseivel foglalkoztak a vezetők. A magyar tanítók gyermekeinek a Tanítók Házába való felvétele szintén szóba került, a vezetőség kijelentette, hogy minden megkülönböztetés nélkül egyenlő előnyök élvezése és ugyanazon kötelezettségek teljesítése mellett, az alap magyar tanító tagjainak *főiskolai hallgató* gyermekeit mindenkor felveszi és ellátja a Tanítók Háza kedvezményeivel, csak az előírt szabályzati követelményeknek az illető tanuló megfeleljen. Ez emlékülünnepély rendezésében és a Tanítók Háza példás fenntartásában igen nagy érdeme van a Ház gondnokának: *Andrei Pora* tanító, kamarai képviselőnek; aki szorgalmával és tehetségével állandóan a tanítóikar közügyeinek előmozdításán dolgozik.

Folyamatban az iskolareform tárgyalása.

A népiskolai ut törvényjavaslat tárgyalását a szenátus háza folyamatba tette és már be is fejezte. A király külföldi utazása miatt, az országgyűlés működése tudvalevőleg félbenszakadt, most azonban a munka ismét megkezdődött s a senatus folytatta az iskolareform törvényjavaslat további tárgyalását. A képviselőház még nem kezdte meg a fontos javaslat megszavazását.

Az Astra közgyűlése. Az erdélyi román köznevelődési egyesület az *Astra* több, mint 700 tagjának részvételével Bucarestben, a napokban tartotta meg évi közgyűlését, amelyen *Károly* trónörökös is résztvett. *Goldis* László elnök és *Balan* Miklós nagy-szebeni gör. kel. érsek metropolita vezetése mellett. A trónörökösöt *Costinescu* polgármester üdvözölte, aki a többek között ezeket mondotta: »Nemcsak a katona hős, aki a hazájáért fegyverrel harcol, de mindazok, akik nyelvükért és kulturájuk megvédéséért dolgoznak. A kulturális harc volt a románság legfőbb fegyvere az elnyomatás alatt, amely megvédte az elmagyarosodástól. Könyvek terjesztése, kiállítások rendezése, előadások, bankok és szövetkezetek létesítése, muzeumok, iskolák, internátusok felállítása voltak azok az eszközök, melyekkel az Astra megvédte az erdélyi románságot, megőrizvén a tiszta anyanyelvet. Csak az anyanyelv megőrzésével lehetett megvalósítani a gondolkodás és érzés egységét«. Ezután *Károly* trónörökös állott fel szólásra: »Mint aki munkám egy részét a kulturának áldozom, ezt a látogatást a lelki egyesülés örvendetes jelének tekintem. Testvéri megnyilatkozása ez azoknak, akik otthagyták a politikai harcokat, mert ilyen pillanatokban csak egy politikáról lehet szó, a nép erősítéséről és fejlesztéséről, szilárd alapon, tehát a népkultúra útján. Ma, amikor az egész nép hivatva van arra, hogy résztvegyen az ország vezetésében, olyan népre van szükségünk, amely tudja, hogy mit akar s mit kell tudnia, hogy akarhasson«. Ezután a metropolita-primás, *Anghelescu* miniszter, *Jorga* Miklós és *Goldis* László beszéltek.

Az E. M. K. E. vagyona. Az »Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület«, nagy nehézségek árán megnyert gyűléstartási engedély alapján, most tartotta meg alapszabálmódosító közgyűlését. Az alapszabályok megfelelő módosítása után, az anyagi állapotról szóló jelentést vette tudomásul a gyűlés. Eszerint az Emke vagyona: 2.175,572 leu. Nem nagy összeg ma, egy nemzet kulturális céljai szolgálására, de az administratio után fennmaradó kamatjövedelemmel mégis lehet kisebb-körű kulturactiót indítani és végezni. Ilyen volna elsősorban a magyar gyermekirodalom és népirodalom felkarolása. Még a napisajtó irodalmunk is csak épen, hogy él; szépirodalmunk pedig tengődik; a magyar gyermek- és népirodalom, ugyancsak a tanügyi irodalmunk azonban már csak egyesek anyagi és szellemi önfeláldozásából tud valamit előállítani az egész közösség javára. Ha ezen önfeláldozás megszűnik, pusztulóba megy legfőbb kincsünk: nép- és gyermekirodalomunk is. Erre kellene sokat, igen sokat áldozni mindenkinek.

A köztűlő fegyelmi törvényjavaslat.

A közoktatásügyi miniszter az oktató személyzet új, fegyelmi törvényjavaslat tervezetének szövegét, véleményezés végetül megküldötte a tanári és tanítótestületi vezetőknek. A népiskolai tanítókat érdeklő főbb pontokat az alábbiakban ismertetjük. Minden kerületi főigazgatóság székhelyén rendszeresítetik egy-egy fegyelmi bizottság. E bizottságnak tagjai hivatalból: ahol táblai elnök van az, és helyettese, ahol nincsen tábla, ott a törvényszéki elnök és helyettese; a miniszter által a középiskolai tanárok sorából kinevezett egy rendes és egy helyettes tag; egy rendes és egy helyettes tag mindkét fokozatu iskolától 6 előterjesztett egyén közül a miniszter által kinevezve. A tanár rendes tanár, a tanító institutor kell legyen. A rendes és helyettes tagok megbízatása 5 évig tart és királyi decretummal nyerik kinevezésüket. A fegyelmi bíróság megalakulása: egy tag a törvényszék, egy a miniszter és egy a tanítószág részéről. A vádlott tanító kifogást emelhet úgy a miniszter kinevezettje, mint a tanítószág kiküldöttje ellen, a miniszter kinevezettje is kifogásolhatja a tanítószág kiküldöttjét, mely esetben helyettesük hivatik be. Az elnököt nem lehet kifogásolni. A vádat az inspector képviseli, de a miniszter más inspectort is delegálhat. A védelmet a tanító, vagy az általa választott más egyén is teljesítheti szóban, esetleg írásban. Az ülések nem nyilvánosak. A végzés mindkét részről 15 nap alatt megfellebbezhető a központi fegyelmi bizottsághoz, amely minden évben szeptember hó 20-ától 10, esetleg több napra hivatik össze. Hirtelen és előzetes határozat nélküli felfüggesztés csak súlyos és az egész kar tekintélyét veszélyeztető esetben történik. A felfüggesztések nem tarthatnak tovább 3 hónapnál, a fegyelmi bizottság azonban 45 nap alatt le kell tárgyalja a tanító fegyelmi ügyét. A csatolt területeken a már megkezdett fegyelmi, a régi törvények szerin fejeztetnek be.

A kultúra oroje. A football Párisban tartott Olimpiai versenyén *Uruguay* lett a győzt-

tes. Ez a gazdag és kulturált kis ország Dél-Amerika egyik köztársasága. Fennállásának most ünnepelte 100 éves évfordulóját, s ezen időből is jelentékeny részt követelt magának a pártharcok és forradalmak végtelemsége. Végre is politikai nyugvópontra térve, a fejlődés és haladás beláthatatlan méreteivel ment előre. Azt mondhatni: mindent a kulturáért áldozott; s ezen óriási áldozat határtalan eredményeket hozott Uruguay 2 milliónyi spanyol és portugál származású lakosai számára. Fővárosa *Montevideo*, vakítóan fehér földszintes és egy emeletes házai a legszebb pálmások között villaszerűen emelkednek; a technika vívmányai a modern kényelem és pompa minden változatai gazdagon érvényesülnek e 400,000 lakosú gyönyörű városban. Az állam közigazgatása és vezetése mindenben mintaszerű. Gazdagsága mondhatni páratlan. Állattenyésztése az egész világon a legfejlettebb. A híres Liebig-féle husfeldolgozó gyár központja Közép-Uruguay-ban Fray-Bentosban van. Ezen államban koldus nincsen, mert az elesett szegények menházakban nyernek gondozást; a dolgozó kéz meg rendkívül jó keresethez jut pármelyik munkamezőn. Adóba alig fizetnek valamit földadó címen. Az ország nagy jövedelmét képezik a vámok, úgy a kiviteli, mint a behozatali vámok. Uruguay rövid idő alatt mintaszerű egyetemet, gazdasági szakiskolákat, magnemesítő telepeket létesített; s minden más fajta iskolákat és kulturális intézményeket létesített, amelyek most kanaáni bőséggel ontják áldásaikat az ország javára. Semmijök sem volt, mindent teremtettek. Tíz évi munka után olyan sportot neveltek, amely ma diadalmason vitte el Párisban a világbajnokságot; s az egész világ figyelmét e kis országocska virágzó élete felé fordítja, hogy még gazdagabb és a művelődésben haladottabb legyen. Uruguay-tól mi is sokat tanulhatunk: áldozni a közért, áldozni mindent a kulturáért, mert ennél gyümölcsözőbb vetőmag nem létezik.

A több termelés első apostola. Százötven évvel ezelőtt *Szarvason* kezdte meg nagyszerű agrikultur munkáját *Tessedik* Sámuel az ifjú luth. lelkész. Ő volt az első úttörője a mezőgazdaság nagy arányokban felvetődő problémájának, amidőn a többtermelést annyi ellenzés és leszólás dacára is meghonosította; a terméktelen szikes talajt értékes termőföldre változtatta. Az ő haladó, progresszív elméjének sok gátat kellett áttörnie, amíg oktatásainak megnyerte a város földművelő népét, amely kisebb oktatásai végül is eredményezték a gazdasági és ipari szakiskoláját 1779-ben. Így lett az ő ezen iskolája a világ legelső gazdasági tanintézetévé; gazdálkodási rendszere pedig alapítója a belterjes gazdálkodásnak. Megteremtette az intenzív gazdálkodásnak az eszméjét, amelynek révén Amerika farmerejei ép úgy, mint Európa többtermelői hozzáfogtak a föld jövedelmezőbb kihasználásához. Ma már minden kultur ember ezen alapon táplál képzeletében jövőt a mintafalu felépítésére; ahol egyenes utcák, egészséges lakóházak; földterületek hatványozott termelésre ösztönzése a kijelölt és megvalósítására előkészített problémák. Tessedik korzakovos alkotásainak

megörökítésére emléktűnnet rendeztek és emléktáblát helyeztek el Szarvason; az ő emléke azonban ezen kiváló alapvető alkotásai révén, a hir szárnyain élni fog örökké, mint aki vala: a többtermelés úttörője.

Magyardécsi kulturvilág. Ezen mezőszégi (Szolnok-Doboka m.) község református tanítójával történt meg a múlt évben, hogy az éhenhalás elől az öngyilkosság halálában menekült *Szentes* Albert 60 éves tanító, aki 40 évig szolgálta hűséggel a ref. egyház keblében a magyar kulturát. Annak idején a lapok úgy írták, hogy az öreg tanító sok nélkülözésének nem csupán a magyardécsi hívek, de az egyházkormányzat helyi tényezői is részben okai. A község, mint a helyszínen járt tudósító leírja, a gyümölcs termésből évenként 4—5 millió leut bevesz. Ez a többi jövedelmekkel együtt, a község lakóit a jó módu falusi gazdák sorába emeli. Itt tehát csak helyesen alkalmazott népvezetés kellett volna és *Szentes* Albert ma is az élők sorában járhatna. Az elhibázott népnevelés most drasztikus formában tört ki. Az áldozócsütörtöki ref. konfirmáció alkalmával a templomi szertartás végzése alatt a *Balla* család jelen levő több tagja a szolgálót teljesítő *Köblös* István ref. papra rontott, mert az urvacSORA osztás alkalmával a *Balla* gyerekeknek, — akik nem jártak el a konfirmációi ismereteket megtanulni — azt mondta: menjetek szépen haza, mert konfirmációi előkészülés és tanulás nélkül nem lehet konfirmálni, s a kitelhető erejükből ütötték, és az urvacSORAI kellékeket a paphoz verték. A *Balla* familia nem aratott dicsőséget a faluban és a nagy világ előtt minősíthetetlen botrány cselekedetével; de a magyardécsi népkultúra vezetői sem tűzik ezen kulturátlanságot medailliképen dicsőséggül mellükre. Ez esetben kifolyólag nem kárhoztatni, vagy megszólalni akarunk, csak tanuságot levonni, hogy törődni kell a néppel nemcsak egyházi és világi adóztatása, avagy szavaztatása alkalmával, de lelki életének művelésével is. Nem csupán a kötelességből folyó, legtöbbször sablonos prédikálással, de az iskolai, ifjúsági és népművelési szervezetekben létesített közvetlen oktatásával. Ahol ebben erős kulturmunkások a vezetők, ott nem hal meg étlen a tanító; s nem verik az urasztali készleteket fejéhez a papnak; s nem üldözik ki a faluból a jegyzőt, de még a tüzoltórt is jó fizetéssel és megbecsüléssel látják el.

Itthon kell megélnünk. Az *Amerikába* való bevándorlást tudvalevőleg törvényileg szabályozták. A folyó évi július 1-től életbelépő új amerikai bevándorlási törvény szerint a bevándorlási kvóta, amely mostani megállapítás szerint három évig érvényes, úgy intézkedik, hogy minden európai államból annyi bevándorlót fogad be évenként Amerika, amennyi megfelel az illető államból az 1890. évben Amerikában levő állampolgárok két százalékának. Eszerint Romániából az eddigi 7419 helyett kimehet Amerikába évente 731. A három év letelte után még kevesebben fognak kimehetni, mert mielőtt az új törvényt meghozták volna, már előzőleg elfogadták *Pat Harrison* szenátornak azon javaslatát, hogy 1927-től kezdve az

Európára eső létszám egyszersmindenkorra évi 150 ezerben állapíttassék meg, ami még a felénél is kevesebb az új törvény életbelépte előttinek.

As elhalasztott közgyűlés. A csatolt részen lakó magyarok politikai pártja: a *Magyar Párt* június 1-ére tudvalevőleg évi közgyűlés tartását tűzte ki *Brassóba*. Ezt megelőzőleg azonban a kormány egyik tagja: *Tătarăscu* belügyi államtitkár, illetve erdélyi kisebbségi miniszter, olyan nyilatkozatot hangoztatott, amely a pártvezetőség jelenlegi főembereinek lekapcsolását és demokratikus álláspontu s politikájú egyének odaállítását célozta. A szervezet ilyen vezérével, a kisebbségi magyarok érdekei javára a kormány felveszi a tárgyalásokat, a megszünt osztrák-magyar uralom volt exponenseivel azonban nem hajlandó demokrata alapon érintkezési kapcsolatot létrehozni. A kitűzött közgyűlés elhalasztása után, most egy öt tagú bizottság működik, az érdekek összeegyeztetésével a Magyar Párt részére életműködést biztosítani.

As ördögi sugarak. Élet és halál ura *Grindell Mattheus* angol technikus találmánya: az *ördögi sugarak*. Ezek segítségével a legforgalmasabb utcákon az összes autót megállítja; kis hajókat kormányoz a partról; távolról felrobbanthat munició s raktárakat; elűllyeszthet tengereken uszó *Dreadnaught*-okat; tehetetlenné tesz egy hadosztályt; gyógyítani fogja a rák-betegséget. Ipari alkalmazása szintén beláthatatlan. *Mattheus* sugarainak rezgésszáma másodpercenként 800 trillió. Minthogy az angol állam nem tartotta a felfedezést életbevágóan fontosnak, *Mattheus*nak egy *lion*i gyáriparosokból alakult francia pénzcsoport öt és fél millió frankot bocsátott a kísérletezések végleges kiépítése céljából rendelkezésére. Így most francia tőkével folytatja tovább az ördögi, vagy, amint másképen is nevezik, halálsugarak teljes alkalmazási munkálatainak befejezését. Segítője *Royer* francia mérnök. Valószínű, hogy ez ördögi sugarakkal fogják rákényszeríteni a világra az örök békét s a háborúk jövőre már csak a múlté, a legendáké lesznek. Egyes országok leigázása és beolvasztása pedig nem az erőszak fegyverével, de a cultura áldásaiival s az ennek nyomában jövő, az önkéntes behódolással fognak végbemenni. A betegségek bacillusai pedig az ördögi sugarakkal megsemmisülnek s az emberek élni fognak »az emberi kor legvégső határáig«. Ha ez álomkép nem is mindenben, de félelmetesen sokban fognak teljesülni *Mattheus* fel-talált ördögi sugarainak alkalmazásával.

A concordátum létrejött. Nagy jelentőségű eseménye volt a Románi területén élő róm. kath. hívek egyházkormányzásának a pápa és az ország fejedelme közötti megállapodása, azaz egyezmény: a concordátum. Ez most létrejött, s mint a *Dimineața* írja, az eddigi katolikus püspökségek mai szervezete megmarad és ez egyháztartományt jelent, mely közvetlenül Rómától függ. A kormány ezen egyetlen egyház-tartomány élére Bukarestben székelő érseket akar. A prelátusok kinevezését a pápa javasolja, a kormány hozzájárulását adja és a király eszközü. Az egyházi

javak igazgatása és szervezete is megállapítást nyert. A katolikus oktatást illetőleg olyan megoldást fogadtak el, amely összhangban van az alkotmánnyal és a tanügyi törvényekkel. A megállapodások tárgyalását *Banu* volt vallásügyi miniszter vezette és Rómában *Gaspari* bíboros ratifikálta.

As oktatásügy gyökeres rendezése. *Anghelăscu* dr. közoktatásügyi miniszter az ország közoktatásügyének mélyreható rendezése végett külön törvényt készített: az állami és felekezeti el. isk. oktatásról; a középiskolákról szintén más törvénnyel fog gondoskodni; az egyetemi oktatást ugyancsak külön törvény fogja szabályozni. Az ország oktatásügyének a készülő új törvények alapján leendő kiépítése végett, mintegy 800 millió kölcsönt szándékozik felvenni a kormány.

A felekezeti tanerők román vizsgája. A kisebbségi felekezeti tanerők vizsgája tárgyában, a közoktatásügyi miniszter az alábbi rendeletet adta ki: 1. cikk. A minden kategóriájú kisebbségi felekezeti magániskolák (felekezeti menhelyek, kiseddévődák, elemi iskolák, gimnáziumok és liceumok, szakiskolák, tanító-nőképzők, ipariskolák és községi iskolák) tanítói, institutorai és tanárai, akár van az iskolának nyilvánossági joga, akár nincsen, a román nyelvből vizsgának fognak alávetettni. 2. cikk. Ezen vizsgák 1924 augusztus 15. és 31. között fognak megtartatni a következő módon: a) A tanítók és institutorok vizsgái az illető tankerületek székhelyén; b) a tanárok (közép és másodfoku, valamint szakiskolák tanárainak) vizsgája: az erdélyieké Kolozsvárt, a bukovinaiaké Csernovitzban, a besszarábiaiaké Kisenevben. 3. cikk. A román nyelvi vizsgák a következő program szerint fognak megejtenni. A tanítóknak és institutoroknak: a) A románok története, Románia és földrajza és Románia alkotmánya az elemi iskolák tanterve szerint, a román nyelv és irodalom a régi királyságbeli 4. elemi o. tankönyvei alapján. b) Egy románnyelvű kompozíció, amely áll egy tollbamondásból a 4. elemi osztály tantárgyai alapján és egy 5 percig tartó társalgásból, amelynek tárgyát a 4. elemi osztály olvasókönyvének valamely olvasmánya képezi. A másodfoku iskolák (közép, másodfoku és szakiskolák stb.) tanárait nézve: a) A románok története, Románia földrajza és a román alkotmánytan a középiskolai IV. osztály tanterve és tankönyvei szerint. b) A román irodalom a 19. században és a középiskolai tanterv szerinti egykoru irodalomtörténet a (liceumi VII. osztály tankönyve szerint). c) Szabad kompozíció román nyelven és egy 5 percig tartó társalgás, amelynek alapján megállapítatik, hogy az illető bírja-e a román nyelvet. 4. cikk. Az ezen vizsgára jelentkezni köteles tanítók és institutorok kimutatása az illető iskolák által készítendő el s az illető revizorátusoknak ellenőrzés végett 1924 július 15-ig küldendő be. A kimutatásokat a revizorátusok ellenőrzés után augusztus 1-ig az illető tankerületi főigazgatóságokhoz terjesztik be. A másodfoku, bármely kategóriákhoz tartozó iskolák (középiskolák, liceumok, szakiskolák stb.) vizsgaköteles tanáraitól a kimutatások a kisebbségi és feleke-

zeti magániskolák igazgatóságai által készitendő el s terjesztendő az illetékes tanker. főigazgatóságához legkésőbb 1924 július 15 ig. Ezen kimutatásokat a tankerületi főigazgató személyesen vizsgálja felül, akik az esetleges hiányosságokat pótolni tarloznak. Ha megállapítást nyer, hogy az igazgatóságok nem vették fel a kimutatásokba az összes jelölteket, személyes felelősséggel tartoznak a kimutatásba fel ne vett vizsgaköteles személyzetért s a megállapított mulasztásokért meg fognak büntettetni. 5. cikk. A vizsgabizottságok a következőképpen állitotnak össze: a) Az elemi iskolai tanszemélyzet részére a tanker. inspektor seje által ki-nevezett institutorból és egy elemi iskolai inspektorból. b) A másodfoku iskolák tanszemélyzete részére a bizottságok egy-egy inspektor generálból, mint elnökből és 4 szaktanárból (román nyelv, történelem, földrajz és alkotmánytan szakból) fognak összeállitotni. Az ezen bizottságokban elnöklő inspektor generálok a miniszterium által jelöltenek ki, a középiskolai tanárok pedig a tanker. főigazgatók által az illető tankerületből. 6. cikk. Az osztályozás a 1—10 számokkal fog történni a szabályzatokban előirt értékek szerint. 7. cikk. Azok a jelöltek, akik a 6. középosztályzatot nyerik, a vizsgát sikerrel tették le. Akik a 6. középarányon aluli osztályzatot kapnak, egy évi haladékot kapnak. Akik igazolt indokok nélkül maradnak távol a vizsgáról, többé nem állhatnak vizsgára. 8. cikk. A magánoktatási vezérigazgató ur van megbizva jelen határozat végrehajtásával. (Aláírva) Angelescu miniszter.

Könyvnyomda R t Odorheiu.

Megjelent és kapható : Román Vizsgák Könyve

I-ső része, a román nyelvtan ;
II-ik rész a román irodalomtörténet ;
III-ik rész a román földrajz.

IV. rész a történelem, alkotmánytani részek is nyomdai munkálat alatt állanak és a könyv megrendelőinek utánküldetnek.

E könyvben az állam-nyelvi vizsgákra készülő tanítók és tisztviselők, tudnivalóinak ugyszintén az *abszoláló* vizsgák tananyagát román-magyar nyelven, kérdések és feleletek alakjában feldolgozták :

Gyerkos Mihály

áll. ig -tanító,

Buna Anna

ref. tanítónő.

Az 5 részből álló könyv ára 50 Lei, mely megrendeléskor a kiadó :

»Administrația Tanitók Lapja Odorheiu« ; vagy *Soha Aladár* könyvkereskedő Odorheiu, illetőleg »Minerva« nyomdai műintézet Cluj címére előre beküldendő.

Ruhanemüt ^{leg-olcsóbban} **Hirsch Rudolf**
divatüzletében vásárolhat, Odorheiu.

Gallért mos, fényez

SCHMITZ

kelfestő és vegyi tisztító Odorheiu.

SOHA ALADÁR

könyv-, papir-, író- és rajzszerkesztés,
nyomtatványraktára és könyvkötészet

ODORHEIU — SZÉKELYUDVARHELY.

Ajánl e szakmába vágó mindenféle tankönyveket, iskolai füzeteket, író- és rajzszközöket, iskolai nyomtatványokat, stb. stb. szolid és pontos kiszolgálás mellett.

Gyerkos Mihály és Szabó János által szerkesztet

Tananyagbeosztási nyomtatványok az új tanterv és utasítások kivánalmái szerint, román nyelvű fejcímekkel ellátva, most jelentek meg és kaphatók, egy külv 2 Lei, egy beliv (két tantárgy beírására) szintén 2 Lei előleges beküldése mellett : a *Tanítók Lapja* kiadóhivatalában és Z. Székely János könyvkereskedésében Odorheiu.

Elemi iskolai tankönyvek, iskolai
: térképek és nyomtatványok :
kaphatók a

Minerva R.-T.-nál
Cluj-Kolozsvár, Str. Reg. Maria 1.

Legtöbb sikerrel hirdethet: a

„Tanítók Lapja“

tanügyi ujságban.

Megjelenik Odorhelun.